

Nr 18.

Av herrar **Frändén** och **Halvarsson**, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående överflyttande på jordägarna av vissa enligt rese-reglementet för lantmätare utgående traktamentsersättningar m. m.

I anslutning till den s. k. granskningsnämndens arbeten föregående år anbefalldes Kungl. Maj:t den 30 juni 1932 lantmäteristyrelsen att vid avlåtande av sina framställningar om anslagsäskanden till 1933 års riksdag noggrant beakta vad av granskningsnämnden i samtidigt närslutna promemorior anförts eller föreslagits, att därvid sorgfälligt tillvarataga de besparingsmöjligheter, som av nämnden påvisats eller som eljest kunde förefinnas, samt att — jämväl för det fall att styrelsen funne sig av angivna skäl icke kunna biträda nämndens förslag — utarbeta utkast till de bestämmelser eller angiva de åtgärder i övrigt, som skulle vara erforderliga vid ett fullföljande av vad nämnden föreslagit.

En av berörda promemorior var av följande lydelse:

L 11. Reseersättningar åt lantmäteripersonal, som sysselsättes med lantmäteriförrättningar.

Rese- och traktamentsersättning åt lantmäteripersonal, som sysselsättes med lantmäteriförrättningar, uppgick under budgetåret 1930/1931 till 1,025,000 kronor. Genom ändrade bestämmelser äro kostnaderna avsedda att nedbringas till omkring 800,000 kronor, eller det belopp, varmed anslag för ändamålet uppförts i den föreslagna riksstaten för budgetåret 1932/1933.

Granskningsnämnden har funnit sig böra överväga, huruvida icke kostnaderna för rese- och traktamentsersättningar åt ifrågavarande lantmäteripersonal borde kunna i större utstäckning än hittills överföras från statsverket till vederbörande sakägare. Att helt överflytta resekostnaderna på sakägarna synes knappast vara tillrådligt. Allt efter förrättningsortens läge i förhållande till vederbörande lantmätares stationsort skulle nämligen den av överflyttningen föranledda kostnadsökningen drabba sakägarna synnerligen ojämnt. Hårdast skulle den drabba de avlägset boende, som vanligen äro ekonomiskt svaga. Det kan därför ifrågasättas, om icke en eventuell överflyttning borde inskränkas till den traktamentsersättning, som tillkommer lantmätarna under arbete på förrättningsstället.

Verkställda beräkningar hava givit vid handen, att den sannolika besparing för statsverket, som därigenom skulle uppstå, kan uppskattas till minst 400,000 kronor.

I anslutning härtill framställde lantmäteristyrelsen sina anslagsäskanden, utan att framföra några andra nackdelar av förslaget genomförande än att kontrollen över de debiterade ersättningarna skulle försvåras och utan att lämna de under styrelsen sorterande tjänstemännen i tillfälle att yttra sig om den för dem och den av dem beroende allmänheten synnerligen viktiga förändringen.

Då förslaget lär medföra en beräknad kostnadsökning av cirka 30 % av nu utgående arvoden för lantmäteriförrättningar, måste det för den jordbrukande allmänheten betecknas såsom synnerligen betänkligt. Såsom en fördel, som skulle utvinnas genom den föreslagna förändringen framhålles, att antalet mindre önskvärda förrättningar på något sätt skulle minskas, vilket dock icke kan medföra att kostnadsökningen för de absolut nödvändiga och önskvärda förrättningarna minskas. Någon större sannolikhet för att de s. k. mindre önskvärda förrättningarna skulle minska torde ej heller förefinnas, då bakom dessa förrättningar i vanliga fall torde stå intressen och kapital, för vilka ökningen i kostnader icke verkar avskräckande.

Den lantmäteristyrelsen underställde personalens föreningsorganisationer hava i olika skrivelser till Kungl. Maj:t på ett övertygande sätt framhållit, att ett genomförande av förslaget skulle hava de mest vittgående konsekvenser icke allenast för lantmätarna utan i särskilt hög grad för den jordägande befolkningen.

Genom allt mer stegrade krav från statsmakternas sida på noggrannheten vid utförandet av lantmäteriförrättningar, i all synnerhet genom vidlyftiga undersökningar på marken, markeringar o. dyl., hava jordägarnas kostnader för lantmäteriförrättningar högst väsentligt ökats genom bland annat ökade hantlangningskostnader. Sedan den tid statsverket ansåg sig skyldigt övertaga en del av de för lantmäteriförrättningar utgående kostnaderna, bland annat just på grund av ökade krav på noggrannheten vid förrättningarnas utförande, hava genom jorddelningslagens införande kraven på noggrannhet ytterligare stegrats och således även jordägarnas utgifter för förrättningarna.

Jorddelningslagens ikraftträdande har även medfört att den tid, som åtgår till förrättningarnas formella handläggning å förrättningsstället, blivit i avsevärd grad ökad. Sålunda har bland annat sammanträden med sakägarna blivit obligatoriska även vid de avstyckningar, som motsvara de gamla avsöndringarna. Detta medför ökad tidsåtgång på förrättningsstället och således även ökad traktamentsersättning. En ökning av kostnaderna för dessa mindre förrättningar med c:a 75 % torde genom förslaget genomförande i många fall kunna beräknas. Det bör även erinras, att när 1926 års riksdag antog de nya bestämmelserna om avstyckning i stället för jordavsöndring, var det under uttrycklig

förutsättning från vederbörande utskott, att kostnaderna för allmänheten icke skulle ökas. På grund härav synes den jordägande befolkningens rätt till kompensation för dem påtvingna större kostnader vara ännu mera berättigad i närvarande stund.

En annan orsak till att statsverket ansåg sig böra bestrida rese- och traktementskostnaden för den personal, som sysselsattes med lantmåteriförrättningar, var jordbrukets betryckta läge. Svårligen torde kunna åberopas någon förbättring i jordbrukets ställning, som sätter det bättre i stånd nu än 1918 att bära ytterligare belastning.

De förhållanden, som förut ansetts till fullo motivera, att statsverket bestritt ifrågavarande kostnader, äro således i ännu högre grad tillfinnandes i närvarande stund.

Här ovan har antytts, att lantmätarnas föreningsorganisationer framhållit de betänkliga konsekvenserna av förslagets genomförande. Däribland har det sålunda påvisats, att arbeten i en mera oländig och svårframkomlig terräng eller i områden med söndersplittrade ägor taga betydligt längre tid i anspråk än i lättare terräng. Detta medför, att jordägarna med den sämre marken och där således jordvärdet är mindre skulle, vid anlitande av lantmätare, få betala större kostnader, icke endast i ökade hantlangningskostnader utan även i kostnaderna till lantmätaren på grund av den ökade arbetstiden.

Den beräknade kostnadsökningen för hela riket har i genomsnitt beräknats till 30 % av nu utgående arvoden för lantmåteriförrättningar. Med godtagande av myndigheternas beräkningar att traktamentsersättningarna utgöra 75 % av totala rese- och traktamentsersättningen samt med ledning av statistiken för Lantmåteri år 1931 framgår beträffande de fem nordligaste länen, att traktamentsersättningen uppgår till c:a 50 % av arvodet för avslutade förrättningar, vilken sistnämnda siffra således anger den blivande kostnadsökningen för lantmåteriförrättningar inom de nyssnämnda länen.

Vad detta skulle betyda för jordägarna i Norrland, där vidderna äro stora och värdena små, torde ligga i öppen dag.

Ett annat förhållande, som i hög grad kan förorsaka ökade kostnader för vissa jordägare, är lantmätarnas stationsorter. Genom den förefintliga stränga kontrollen på lantmätarnas arbeten kräves av lantmäterna ett allt större arbete med utredningar å vederbörande lantmåterikontor. I den mån lantmätarnas stationsorter äro belägna å annan plats än residensstäderna, varest lantmåterikontoren finnas, skulle jordägarna betungas med traktamentsersättningar under den tid, som åtgår för erforderliga resor och utredningar. Från dessa kostnader bliva dock jordägarna inom de distrikt, där distriktslantmätaren har sin stationsort i residensstaden, befriade.

I de flesta fall torde allmänheten icke beredas tillfälle att yttra sig över lantmätarnas stationsorter och således betungas med ökade och olika fördelade kostnader för av statsmakterna påbjudna åtgärder.

Vidkommande sistberörda ersättningar för traktamenten för utredningsarbeten synes för övrigt myndigheterna hava gått ett steg längre än granskningsnämnden, som föreslagit, att en eventuell överflyttning borde inskränkas till den traktamentsersättning som tillkommer lantmäterna *under arbete på förrättningsstället*.

Granskningsnämnden synes således hava insett det orättfärdiga i att belasta allmänheten med ytterligare utgifter av det skäl att en lantmätare har stationsort utanför residensstaden.

I granskningsnämndens promemoria L 11 har såsom motiv för att icke även reseersättningarna till lantmäterna skulle överflyttas på sakägarna med rätta framhållits, att kostnadsökningen skulle drabba sakägarna synnerligen ojämnt och hårdast drabba de avlägset boende, som vanligen äro ekonomiskt svaga.

Av vad ovan påvisats kommer även överflyttande av traktamentsersättningarna att drabba sakägarna synnerligen ojämnt och hårdast de mest ekonomiskt svaga, varför samma skäl, fast i ökad skala, förefinnes att bibehålla även traktamentsersättningarna på statsverket.

Skulle förslaget genomföras från nästa budgetårs början, komme de jordägare, som begärt förrättningar med utgående ifrån att kostnaderna för dessa skulle utgå efter nu gällande lantmäteritaxa, att få de beräknade kostnaderna väsentligt ökade, vilket i många fall för jordägarna i dessa tider komme att medföra högst menliga följder.

En mjukare övergång synes under alla förhållanden vara tänkbar i sådan riktning, att jordägarna icke ålades att omedelbart från statsverket åtaga sig så avsevärt ökade kostnader i all synnerhet under en av de svåraste krisperioder, jordbruket på länge genomgått.

Av föreliggande proposition framgår även att statskontoret hyst vissa betänkligheter, när statskontoret uttryckt att en viss tveksamhet kunde göra sig gällande med avseende å lämpligheten av att i den omfattning, som föreslagits, överföra ifrågavarande traktamentskostnader på sakägarna.

På sidan 255 i ifrågavarande proposition angives att besparingen för statsverket skulle komma att uppgå till 500,000 kronor. På sidan 258 begäres dock i anslutning till nyssnämnda besparing att bidraget till jorddelningsförrättningar skall höjas med 100,000 kronor.

Tages vidare hänsyn till den ökning av arbetskrafter å lantmäterikontoren, som med visshet kommer att påkallas för den vidlyftiga kontrollapparat, som betingas av den genomgripande omläggningen, synes den först angivna besparingen i ganska väsentlig grad komma att reduceras.

Härförutom åberopas de ytterligare sakskaäl, vilka lantmäteripersonalen genom sina föreningsorganisationer i skrivelser till Kungl. Maj:t tidigare anfört. Av dessa skrivelser hade den från styrelsen för extralantmäternas förening

översänts till lantmäteristyrelsen med hemställan om dess yttrande, varefter lantmäteristyrelsen i utlåtande den 22 december 1932 uttalat sin anslutning till vad av föreningsstyrelsen i framställningen anförts.

På grund av det anförda hemställes,

dels att riksdagen ville avslå föreliggande proposition i vad det gäller överflyttande på jordägarna av de ersättningar för traktamenten, vilka för närvarande gäldas av statsmedel;

dels att riksdagen i stället ville uti riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra ett extra förslagsanslag om 800,000 kronor till reseersättningar åt lantmäteripersonal, som sysselsättes med lantmäteriförrättningar, att utgå enligt för närvarande gällande bestämmelser.

Stockholm den 17 januari 1933.

A. O. Frändén.

Hj. Halvarsson.
